

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

FRAMMÅT

Tidskrift

utgifven af

Göteborgs Kvinliga Diskussionsförening.

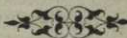
N:o 18.

1887.

2:dra årg.

Innehållsförteckning:

Ola Hansson: Det unga Frankrike.....	Sid. 261.
E.: Styrka.....	„ 264.
Alvilde Prydz: Fra Kaptejnens Dagbog.....	„ 265.
När och Fjärran.....	„ 272.

Distribueras af
WETTERGREN & KERBER, GÖTEBORG.

WALD. ZACHRISSONS BOKTRYCKERI.

LAGER

af såväl de mest eleganta som billigaste

Manufaktur-, Mode- och Hvitvaror,

Sybehörs- och Garnérartiklar, Dame- och Barnhattar, Barnkläder,
Tricotvaror, Bijouterier och Galanteri-varor m. m. m. m. hos

L. KAISER & C:o.

Kyrkogatan 36.

Korsgatan 12.

Filial:

43. Södra Hamngatan 43.

J. A. Wettergren & Co.,

GÖTEBORG,

rekommendera sitt stora, rikt sorterade lager af engelska, franska
och tyska Mode- och Manufakturvaror såsom

Klädningsstyger,

svarta och kulörta **Sidentyger, Möbel- och Gardintyger,**
Sorgtyger i alla moderna genres, äfven äkta fransk **Svart Merinos,**
af erkänt bästa fabrikat till dagens lägsta priser.

☛ Profver sändas på begäran till landsorten franko. ☛

Kappmagasinet

erbjuder under hela året det största och rikhaltigaste urval af det nyaste i

Jaquetter, Paletåer, Dolmaner och Regnkappor,
allt till de billigaste priser i förhållande till varornas godhet.

J. A. Wettergren & Co.

I. SCHUBACKS

FRUKTHANDEL,

32 Kungsgatan 32.

Filial: 2:dra Långgatan 18.

Allm. telefon 471.

Rekommenderar till benägen hågkomst allt, hvad till affären hörer i parti
och minut till billigaste priser.

Obs.! Order från landsorten expedieras prompt mot efterkraf eller då
kontant remissa insändes.

FRAMÅT

✻ TIDSKRIFT ✻

UTGIFVEN AF

GÖTEBORGS KVINLIGA DISKUSSIONS-FÖRENING.

Döm ingen ohörd.

Fri talan.

Genom skäl och motskäl bildas öfvertygelser.

N:o 18.

Ansvarig utgifvare och
redaktör
Alma Breinholm-Åkermark.

15 September.

Pris Kr 3,50 pr år,
Andra årgången.

1887.

Det unga Frankrike.

Literära silhouetter
af
Ola Hansson.

II.

J. K. Huysmans.

(Forts. fr. föreg. n:o).

IV.

»A Rebours» har Huysmans' konst- och lifsåskådning, hans modernism och pessimism, drifvits ut i sina ytterligheter och sammanlupit i en mystik af säreget slag.

Det är icke i främsta rummet ett individuellt menniskoöde, som författaren velat skildra i denna bok, utan en allmän typ, dekadanstypen. »A Rebours» är icke en roman i vanlig bemärkelse, utan en vetenskaplig afhandling, baserad på en allmänt psykofysiologisk analys. Det är en diktare, som frambragt detta originella konstverk, men denne diktares intresse har icke varit att framställa en individs säregna lif och naturel, utan att åskådliggöra ett allmänt tidskynne i dess mest excentriskt utpräglade form. Huysmans har velat gripa, i hel intuition och i detalj-analys, depravationens finesser hos en modern personlighet samt sjukligt skärpta sinnens lönliga samband och gåtfulla yttringar. Des

Esseintes är icke en individ, som författaren tagit ut ur sin omgivning och fixerat i diktning, utan han är en hvem som helst, en sammanlappad mannequin, som författaren skjutit framför sig, en målad mask, hvarmed han döljer sitt eget ansigte, och de notiser om hans utseende och föregående lif, som förutskickas, äro alldeles öfverflödiga och in-tressera oss icke såsom individuel karaktäristik och förklaring. Det är ingen konkret fysiologi eller individuellt nyanserad personlighet vi få, utan en serie skildringar af sinnes-, känslö- och tankeabnormiteter. Författaren har verkställt en själslig dissekering och framlägger resultaten såsom allmänna rön, allmänna symptom, alldeles på samma sätt som en läkare använder en menniskokropp, för att inför sina adepter konstatera en sjukdoms allmänna karaktär och yttringar. Huysmans har företagit ett experiment i att undersöka ett artificiellt lif. Det primära in-

tresset hos honom har varit att skildra dessa allmänna abnormiteter hos det moderna tidslynnnet, och han har först i andra rummet hopkonstruerat en individ, som kunde passa till ram kring, uppbära och stå inne för alla dessa äfventyrligheter.

Efter att i »Les soeurs Vatard» ha börjat som en lärjunge till Zola, har Huysmans i sin sista roman dokumenterat sig såsom Baudelaires mest fanatiska efterföljare och dekadanslitteraturens enfant terrible. Hans tidigare produktion hade samma sociala prägel som Zolas bästa arbeten, samma breda basis af en hel samhällsklass' lif, samma ymniga figurrikedom och samma distinkta allsidiga karaktäristik af trivalt hvardagslif, som är utmärkande för denne mästares originellaste verk, det revolutionära arbetaredramat »Germinal.» Men ifrån att skildra massorna i stort har han småningom öfvergått till den mest minutiösa utpensling af raffineradt sinnes- och sjäslif.

Det är utan allt tvifvel att »A Rebours» är en af århundradets egendomligaste literära skapelser, men den har dock derjemte ett visst tycke af bravurnummer. Författarens tekniska virtuositet är öfvermåttan säker och ämnet djupt och storartadt tänkt, men det händer emellanåt, att dikteren icke förmått hålla sig kritiskt öfver sin skildring, hvilken då förefaller en smula naivt parodisk. Sjelfva typen är en abstrakt komponerad form, istöpnigen har icke helt och hållet lyckats, experimentalanalysernas smälta metall har icke fyllt hela formen, utan lemnat luckor vid stelnandet. Och dessa experimentalanalyser äro foster af en abstrakt fantasi, fastän efteråt omsatta i en färgbugnande målning. Medan hvart och ett af Baudelaires poem är ett blottande af en vinding i känslan, en strimma in öfver sjäslens skumma djup, ett stämmingsdistinkt spel på det omedvetna lifvets instrument, är Huysmans' diktverk mera ett intellektuellt, fysiologiskt fantasiexperiment.

Det är emellertid sin egen individualitet som människa och konstnär, han ger i denna sjelfbiografi, lika mycket som i den stora sociala interiören »Les soeurs Vatard» och i den trista melodien »En ménage.» Des Esseintes' lynne och öde är endast konsekvensen af Cyprien Tibailles och af den personlighet, som framträder i de båda nämnda arbetena.

»A Rebours» är det artificiella lifvets apoteos.

Des Esseintes framställes såsom den siste ättlingen af en urgammal adelsslägt och såsom en spenslig ung man på trettio år, anemisk och nervös, med insjunkna kinder, med ögon af en kall stålblå färg, med torra magra händer, med askblondt spetseskägg samt med ett på samma gång trött och slugt ansigtsuttryck, — hvilket allt intresserar oss mindre såsom individuel karaktäristik än såsom en allmänt-typiskt lämplig apparition. Med det normala i lif och smak har han temligen snart blifvit färdig; hans nervositet och hans andes sjukliga kräsenhet, skärpan och delikatessen i hans sinnen samt hans känslolifs exotiska morbiditet drifva honom tidigt ut i abnormiteterna och raffinemanget. Så t. ex. har han en gång gifvit en fest för sina vänner i stil af en begrafningsmåltid, hvarvid matsalen var öfverdragen med svart, trädgårdsgångarne täckta med kol, bassinen fylld med bläck, bordet höljdt med en svart duk, hvarvid en dold orkester spelade sorgemarscher och betjeningen utgjordes af negrinnor samt hvarvid man åt svarta rätter och drack svarta drycker. På kvinnorna har han äfven blifvit led, sedan han i sin egen erfarenhet genomgått hela skolan af naturliga och onaturliga förbindelser samt använt alla raffinemanger såsom retelsemedel. I sin motvilja för det nutida samhället med dess nidska, glupska penninglystenhet, dess flacka stillöshet, dess snusföruftiga trivialitet och kalkborgerlighet, har han en gång med vett och vilja ledt en ung man utför de första stegen på den trappa, som för till fängelset, och njuter af att ha skapat en samhällsfiende ytterligare.

Men liksom han tröttnat på allt banalt juste — milieu och allt trivialt »commun», blir han också led vid dessa ostentativa excesser; hela det verkliga lifvet bland människorna blir för groft och stupidt för honom, och han ser ingen annan utväg än att på artificiell väg och utom verkligheten framskapa en ny verld, ett nytt lif, materielt som andligt, existerande blott och bart för honom i hans egen fantasi. Naturen har slutat sin funktion, uttömt sina resurser, gjort bankrutt, visat sin oförmåga att täfla med människan. Naturen är för enförmig, för nyansfattig. Alla hennes beprisade skådespel af skogar, berg, haf, vattenfall, blommor, — allt kan människans konst göra skönare och utsöktare, mera subtilt och grandios. På samma sätt med det naturens verk, som vunnit mest be-

undran såsom mästerverket par préférence: kvinnan; människan har efter denna naturmodell frambragt artificiella och besjälade väsen af vida större skönhet, och det fins icke enligt des Esseintes bland alla världens kvinnor tvenne sådana fulländade typer af »svettesse délicate» och »terrifiante force» som tvenne lokomotiv på Nordjernvägen. Men det är icke endast all yttre verklighet, naturens synbara former, som människan måste ersätta med sina egna skapelser; äfven det inre lifvet i tanke, fantasi och känsla måste hon hvässa till ett helt annorlunda förfnadt verktyg än såsom det smidits af naturens klumpiga hand.

Någonstädes i Paris' oanejd, i en tyst och undagömd vrå men dock icke alltför långt från verldsstaden, uppför och inreder des Esseintes efter sina bisarra behof en modern Noachsark, dit han kan fly undan den menckliga dårskapens ständigt växande syndaflo. Här lefver han nu i absolut ensamhet, en raffinerad eremit i ångans och telefonens tidevarf, ser ingen, talar med ingen. Han sofver om dagen och är uppe om natten, då han känner sig liksom mera ensam med sig sjelf midt i den skumma, slumrande nejden, som han kan skymta genom rutan. En dag hade han begifvit sig ut på en vandring i trakten, men landskapets saftiga, svällande grönska tilltalade honom icke, ty den saknade den sjukliga, tynande prägel, som den får inne i de stora städerna, der den har svårare att tränga sig fram. Och så såg han menniskor med ansigten som embetsmän och militärer, med magar och polisonger. Han återvände skyndsamt hem med en än ytterligare skärpt fasa för det menckliga ansigtet.

Tyngd af spleen och jägtad af nervositet stänger han sig inne med sina böcker, tafior, likörer, parfymor och växter samt lefver sitt artificiella lif i denna extravaganta och utsökta milieu, — en raffineradt epikuréisk mystiker och en dekadansens apostel.

Inom literaturen älskar han mest den romerska och moderna dekadansens verk. Det latinska språket under den klassiska perioden lemnar honom kall; det börjar intressera honom först, då det är stadt i föruttnelse, mister sina lemmar, afsöndrar var och i denna upplösta kropp bibehåller endast några få fasta partier, hvilka de kristna utskära för att insätta dem i sitt nya språk. Inom den moderna literaturen äro hans älsklingsförfattare Barbey d'Aurévilly, hvilkens språk har dessa

sjuka fläckar, denna blåsfyllda hud och denna manetartade blöthet, som han njuter hos de gamle dekadansdiktarne; Edgar Poë med sina undersökningar af den menckliga viljans le-targi och stelrande under den gåtfulla lifs-ångesten och dödsskräcken; Baudelaire med sina sonderingar af de svårtillgängliga skrymslen i menniskonaturen, i hvilka tankens monstruösa växtlighet förgrenar sig, och sina morbida analyser af själslif, som nått sina känslors oktober; samt dessa senares disciplar, hos hvilka kvintessensen i deras egen diktning funnit sitt utsöktaste uttryck. Af alla diktarter är prosadikten, hvilken inom sin tränga ram innesluter en romans must med utelemnande af dess analytiska longörer och deskriptiva vidlyftigheter, för des Esseintes literaturens väsensextrakt och konstens lifssaft.

Hvad des Esseintes älskar inom måleriet är egentligen en öfverflyttning på duken af dekadanslitteraturens stil och ämnen. De tafior, som täcka väggarne i hans rum, äro utslag af samma raffinerade konstsmak och samma abnorma, mystiska känslolif, som skapat Poës och Baudelairens diktning: de tvenne Salomotyperna af Moreau, den holländske gravören Jan Luykens hiskliga skildringar af alla de raffinerade tortyrer, som religionsfanatismen framfantiserat, samt framför allt Odilon Redons hemska vanvettsyner: en jättespindel som fångar ett menniskoansigte, en enorm speltärning med en sorgsen pupill till punkt, ett anlete med ofantliga ögon, en galnings ögon, o. s. v.

Ett af sina rum har des Esseintes fyllt med växter, sådana som han kan njuta dem, naturliga växter med onaturligt utseende, vegetativa vidunder, hvilka människan frambragt på artificiell väg ut ur de ursprungliga formerna sådana som dessa danats af naturens hand, tvungit att imitera tyger, papper, metaller, djurkropparnes inre membraner, oxens brösthinna och svinets blåsa, det råa köttets färg och den ådrade hudens, den röda färgen hos ett sår, som sluter sig, och sårskorpans bruna. En blomma utsänder en enorm orangutang-svans, brun och hårig samt omgifven af en biskopskräcka; en annan liknar ett öppet gap, ur hvilken utsträcker en menniskotunga, liksom på planscherna i ett medicinskt verk om strupens och munnens sjukdomar o. s. v.

I matsalen, hvilken des Esseintes inrättat alldeles i stil af en fartygshytt, har han ett skänkskåp med en rad af små tunnor, fyllda med alla slags drycker, hvilket han

kallar sin munorgel. Kranarne, rubricerade »flûte, cor, voix céleste», kunna öppnas samtidigt, och instrumentet är i ett ögonblick färdigt att spela. Hvarje likör motsvarar med sin smak tonen i ett instrument. Des Esseintes dricker en droppe här, en der, spelar på detta sätt hela stycken i sitt eget inre, kan i sin strupe framkalla hela serier af skiljaktiga förnimmelser, alldeles analoga med dem, som musiken ingjuter i örat.

Det är öfver de mystiska djupen i meniskonaturen, som Huysmans här kastat glimtar, öfver denna gåtfulla »arrière-fond», hvarom Bourget så ofta talat, men hvilken Huysmans undersöker mera rent fysiologiskt, denna innersta kärnpunkt, hvori alla sinnena sammanstråla. Han har i dessa skildringar visat, hurusom ett innerligt samband eger rum mellan tvenne olika sinnen, smaken och hörseln, hurusom dessa båda innerst inne äro ett och samma sinne, hurusom smakförnimmelser af en viss karaktär framkalla hörsel förnimmelser af alldeles enahanda karaktär. Denna sinnenas sammansmältning eller väsensenhet känna många människor rent instinktligt — vi veta exempelvis alla, hur en människa ofta kan göra intrycket af en viss bestämd färg — men Huysmans har verkställt en subtil analys af detta sinnenas underliga sammanhörighetslif, och han blottar nästan den fysiologiska mekanismen, så att vi se hurusom hos en människa med ytterligt skärpta och förfinade sinnen en distinkt impuls på smaknerven fortplantar sig in till sinnenas lönlige knutpunkt och här i denna löper öfver på hörselnerven, så att hvad som förut var en smakförnimmelse nu blir en hörsel förnimmelse.

På samma sätt ådagalägger Huysmans det faktiskt existerande, men ännu hemlighetsfulla sambandet mellan sinnena å ena sidan och hjernverksamheten å den andra, då han skildrar des Esseintes' luktexperiment. Des Esseintes' betraktar parfymieriet som en vetenskap och en konst, hvilken utbildat sig i nära släktskap med de andra konsterna under de särskilda tidsskoderna, tills den i våra dagar, liksom måleriet, erhållit ett japanskt och kinesiskt skaplyne. Denna läckra konst har efterhand röjt alla sina hemligheter för honom, i samma mån som hans luktsinne vunnit en utomordentlig träffsäkerhet. Han kan vid den flygtigaste doft genast och utan att tveka angifva de skilda doserna i den samma, framställa dess mixturs psykologi,

nämna den artist, som påtryckt den sin stils personliga prägel. Genom blandningen af essenser kan han forma ett poem af en viss bestämd strofbyggnad eller framtrolla landskap och interiörer, hvilka upprulla sig omkring honom med hallucinationernas tydlighet, hvarje landskap och hvarje interiör motsvarande i kynne en bestämd parfym. I dessa skildringar af fenomenen, som härflyta af det dolda intima sambandet mellan luktsinnet samt hjernans verksamhet i tanke, minne och fantasi, har Huysmans utvecklat en ny sida af sin fysiologiska mystik.

Men under alla dessa experimenter i artificiellt lif sjuknar hela des Esseintes' varelse, kropp som själ. Nervernas ömtåliga skälning och feberhetta, sinnenas abnorma skärpande i nyansuppfattning, tankens plan — och ledlösa irrande, stelnande i fantasiens fixa idéer eller utmynnande i hallucinationer, allt detta för des Esseintes allt närmare vanvettet, och det återstår för honom slutligen intet annat än följa sin läkares befallning och återvända till världen och människorna.

Det fins som nämndt något af bravurnummer, något af död teknisk virtuositet och något af barnets okritiska, naiva beundran i »A Rebours», men detta förringar i ingen mån detta diktverks stora betydelse såsom en analys af dekadanskyttet samt såsom ett utslag i diktning af modern, fysiologisk mystik.

Styrka.

Det stormar dystert på hafvet
Och vinden prasslar i säfven vid strand;
Det rullar fradgiga vågor
In öfver det flacka, pilklädda land.
Der ute på hafvets vatten
Det fräser af skum på hvar böljas kam —
Vilda, irrande vågor
Stormande bryta mot stranden fram.

Du skröplige säf vid kusten,
Hur vågar du kämpa stormen emot?
Hur har du väl kraft att trotsa
Det upprörda hafvets dånande hot?

Det går en susning bland säfven,
När vågen kommer, brusande, vred;
Den hviskar förvirrad, orolig:
»Böjen er, böjen er ödmjukt ned!»

Men knapt har vågen sig splittrat
I tusen tårar mot sandig mark,
Då reser sig säfven åter
Med böljande prassel, smidig och stark.
Och den är beredd att falla
Och resa sig åter gång på gång,
Och aldrig den bryts eller sviktar
Om striden blir än så hård och lång.

Just så det gäller i lifvet!
Att starkt sina rötter i djupet slå
Och böja sig ödmjukt och stilla,
När pröfningens böljor omkring en gå.
Då skall du ej sönderkrossas —
När stormen har stillats och striden är slut,
Skall segrande du dig lyfta
Ur vågorna, starkare än förut.

E.

Fra Kaptejnens Dagbog.

— — — — Om vinteren er naturen mig som en fraværende ven. Ikke fordi jeg ikke lever mit friluftsliv om end i mindre udstrækning, men der er en afstand mellem os; det er den stivfrosne, døde stilhed, der lægger den.

— Men når det lider mod våren, og kulden ikke længer smelder i væggene og gærdestørene; når vinteren samler sin kolde kappe om sig og forsvinder, og der bliver små bare flekker, — lidt større for hver dag — — og der snart bliver græs, det yrende fine, man kan tælle, og som vokser omkap med solstrålerne — da skynder jeg mig ud, til møde med min beste ven.

For jeg skal sige, der er et ubrødeligt venskab mellem os; vi forstår hinanden, ikke som to mennesker, der aldrig rigtig forstår hinanden.

Og naturen er ikke snakkesalig som et menneske, men når den taler i sin elementariske kraft, da er den overbevisende som røsten fra Sinai; — og i sin harmoniske stilhed veltalende som ingen dødelig.

Man føler den hører os til; man er af den, og den i sin spiren, sin visnen og død, liv af vort, — stöv tilhobe.

Og er så våren kommen, da er jeg derude. Op af sneen skyder sig sten og busk; jeg kjender dem igjen; de løfter hovederne mod mig, stenene så renvaskede friske efter det lange koldbad, buskene sprettende, bristefærdig glade, og jeg får atter følelsen af noget intimt: gamle venner altsammen; — jeg kommer i et udmærket humør.

Man bliver et andet menneske *ude*; der er så meget, der forkommer om vinteren i den tørre stueluft.

Jeg har hørt om en arabisk khalif, der altid lod sig fortælle eventyr, når hans bryst var beklemt; jeg ved mig en bedre helsebod: Ud i skogen! Så kaster jeg mig i mosens teppe, blødere schatteret end noget brusseler; ser på fuglenes flid og glemmer menneskenes dårskaber. Og jeg nynner for mig selv:

Der er det herligste tidsfordriv
at agte på dyrenes færden og liv

Når det lokker fra hvert træ, når spurven danser og spetten trommer og stærerne i letsindig glæde trækker den ene flaske op efter den anden, — ja, så er det umuligt andet end at blive i godt humør.

Men hvad der altid har været mig indlysende under min færden ude, er den store overensstemmelse mellem det menneskelige liv og naturens. Hvad er alle de så kaldte instinkter andet end tron på fornuftens vej. I dyrenes færd finder vi menneskenes igjen, og deres forskellige lyd rummer alle de lidenskaber, vi højest fejlagtig er blevet enige om at kalde menneskelige i sit almindelige mål og dyriske i sit overmål; det er dyret, der er den mådeholdne.

— Menneskerne taler om sin overlegenhed; jeg vil heller tale om dyrenes; den er i visse måder stor.

Er ingen anden enig med mig tør jeg påberåbe den vise Salomo. Han er i den grad dyrenes ven, at jeg mistænker ham for at være det på menneskenes bekostning.

Han taler etsteds i sin prædiker om menneskerne og håber, at Gud vil lade dem

forstå, at de er dyr — for derved at komme på bedre tanker, som det lader — og han anfører videre som bevis for sin påstand, »at hvad som hænder menneskes børn, det hændes og dyrene, som disse dø, så dø og hine, og de have alle ens ånd, og mennesket haver ingen ypperlighed fremfor et andet dyr, thi det er alt forfængelighed, og de have alle et sted».

End videre har man i nogle gamle, arabiske böger fundet vidnesbyrd om hans dybe forståelse af dyrene, og at det var denne ædle omgang han skyldte sin visdom antydes jo allerede i hans ord: »Gak til myren og bliv vis!»

Tillige foreligger der enkelte fortolkninger fra dyrenes sproggruppe, thi den største vismand forstod fuglene under himmelen og de andre dyr, og man får et levende indtryk, navnlig af de vingede skabningers op-højede standpunkter, der undertiden er farvede af en livslede, der vistnok som hos Salomo selv, er en følge af menneskekundskab.

Skogduens vemodige kurren vil således efter Salomo sige så meget som: Ak, om jeg ikke var skabt! Den almindelige due sukker: Alt forgår! En svale hviner forbi og nynner: gjør godt, du vil finde det igjen. Hanen vækker og advarer: Tænk på skaberen, I letsindige mennesker! Om örnen forteller Salomo, at den ser foragtelig ned på vor rastløse færd: »Om du lever nok så længe du jordens søn, din ende er dog døden!»

Ravnen kommer fornemt sejlende, forsvinder bag horisonten, i det den gjentager, hvad den altid har sagt, »at fjernt fra mennesker er der hyggeligst!»

Disse ravnens ord har gjort særlig indtryk på mig; jeg er så forbandet enig med den og har altid fundet mig vel ved at liste mig væk fra den store, forvirrede menneskestue ud i naturens harmoniske stel. Efter min mening kan intet opveje en hyggelig stund inde i skogen. Lifligt hviler man der efter strabadser, bedre end andetsteds, når man ligger og ser op i trætykningen, hvor småfuglen tripper om på de tætte grene, vender sig og vipper med halen og blinker med de klare øjne.

— Som jeg færdes ude hænder det også, jeg kommer over mennesker, eller at de kommer over mig. Og jeg tager mig altid deltagende af dem, udspionerer dem af min ganske fornuft for hver gang med retfærdigere grunde: at kaste min kjærlighed på dyrene.

— For endel år siden lå jeg hver eneste höst på jagt oppe ved Stordalsjøerne. Der var flusst med ænder, oppe i lierna kunde storfuglen forfjamset stryge om örene på En, og haren kunde man möde nok så frimodig helt ude i storvejen.

Jeg bodde fordetmeste på Holthegården hos Martin Holthe, en af bygdens »proprietærer» og rige mænd.

Jeg havde gjort hans bekendtskab på jagten et år, og da det var ham, der var herren over de lange lier og de beste fiskevand modtog jeg gerne siden hans indbydelser.

Jeg husker endnu tydelig den første aften jeg tilbragte i hans hus. Jeg havde været udover sjöen et stykke, da tågen kom og jeg måtte bråvende; jeg havde fået båden trukket op og vi gik langs stranden, jeg og min hund.

Foran os tegnedes horisonten af en mørk, tæt skoglinie, der i sin blöde bölge smeltede sammen med de tunge skybanker til et billede af harmonisk ensomhed. På en sten under et rognekjør sad Tulle-Katrine og så udover vandet. Det var en sindsvag pige, der hver morgen kom nede fra bygden og satte sig her. Hun virkede med ind i omgivelsen. Då hun får se mig rejser hun sig op og farer mig forbi. Var hun også enig med raven?

Tågen sank tæt, trak sig fra vandet udover vejen og jorderne; der sivede et sagte, usynligt regn fra den, der ikke gjorde ordentlig våd, men gav den klamme uhyggelige fölelse, der får En til at skynde sig hjem mod en varm, lun stue.

Jeg gik en ben vej og kom ind mellem tæt skog. Lige öst for vejen stak en forreven bergknaus frem med et bögetræ i et af revnerne. Hvorledes den var kommet der må vor Herre vide, for der fandtes ikke böge der på bygden. Jeg måtte stanse og se på den, som den stod og trodsig grov sine rødder ned gjennem den grunde jord og det revnede fladberg under. Mangfoldig forgrenet havde den vokset i vejret; energiske, vildt vredne strakte grenerne sig og tog rummet omkring i kamp — og skogen, nål med löv i tæt blanding, var stimlet op til fra alle sider; de vilde se den fremmede.

Og pladsen var blevet trang, men bögen havde ikke givet tabt; den havde trykket tilside, filtret sig ind, vredet sig op; — men den kunde ikke grönnes, denne i en mächtig kamp afsatte forgrening. De andre stod for

tæt op til, klemte og stængte væk luft og lys; og den havde kun en sidegren grøn hver sommer.

— Som den stod der i det utydelige aftenskjær med de knudede, tørre grene som et forvovent greb ud i verden, gav den i sin trodsige afmagt et næsten menneskeligt indtryk; den var som en ufærdig tanke, som noget der vilde, men blev knust — og da det omsider bar videre med mig igjen, fandt jeg mig videre bestyrket i mine påstande om de menneskelige tilstandes analogier i naturen.

— Skumringen faldt hastig om mig, som sorte, synkende vinger, og det var temmelig mørkt da jeg nåede Holthegården, en langstrakt, enetages bygning oppe under åsen, med forskellige smagløse tilbygninger og et stilløst forsømt haveanlæg foran.

Tre prægtige jagthunde var de første, der hilste mig, og et øjeblik efter kom min værsts kraftige skikkelse frem i dørråbningen.

»Se så, Hej, nu er det nok, gamle fyr! — Vil du holde kjæft, du Laban! — Velkommen herr kaptajn til deres residents!»

Han trykkede min hånd med et jerntag og førte mig ind. Storstudøren var aflåset; han gik omkring for at åbne for mig, og et øjeblik efter var vi bænked i den halvtomme, kolde storstue, medens en lystig knitren fra den store stenovn lovede bedre tider.

Min vært var i humør; det var klart at jeg havde fundet nåde for hans øjne, hvad han ikke så ganske fandt for mine, efter hvert som jeg tog ham nøjere i øjesyn.

Han var umådelig blid, men hans brede smil og lune smålatter förmåede ikke at skjule det brutale herskerudtryk, der lå over hans stærke, røde ansigt, med de små, hvasse, plirende øjne.

Han var stærkvoksen, med brede skuldre og højt bryst, og der lå over hele hans person et præg af ubegrænset selvfølelse. Mandstyrken og mandsvillien, sådan som han selv repræsenterede dem, var de to magter, der sattes i högsædet. Han styrede sit hus som en despot og nærrede mild foragt for fruentimmer. Han havde en udviklet sans for eder, og det var efter hans mening bevis nok på den umådelige forskjel mellem en mand och et fruentimmer, at for en mand — hvis han var en mand — måtte magterne fra de andre verdener gjøre tjeneste, ellers blev det til det bare fruentimmersnak.

— Hans egen hustru var på det fuld- stændigste bragt til taushed og smög sig ud

og ind gennem dørene, stiltfærdig som huskatten, utrættelig opvartende, med et ængsteligt stillestående smil, der var blevet stereotypet af vane, thi det var nok ikke altid husherren var i humør, og det var uberegneligt hvor længe det kunde være.

Udenom vidste man at fortelle om de stygge ting, der kunde hænde under drikkelagene der. Man havde også havt adskilligt at fortælle om »stakkars Gitta» som han altid kaldte hende, når det stod vel til.

Og da han nu også denne aften som altid, når der kom fremmede indendørs, stak sit hoved ind i daglistuen ved siden af, med det over bygden almindelig citerade: »Varmt vand og sukker Gitta mi, resten besørjer jeg selv!» med et ejendommeligt blidt — brutalt tonefald, som ingen havde kunnet eftergjøre, — lød det for mig som en stadfæstelse også på alle de andre historier, hvor »stakkars Gitta» enten rent var blevet glemt eller på det ubarmhertigste nødet til at være med.

Og da hun så kom ind med det varme vand og sukker, kunde jeg ikke få mine øjne fra denne forkuede husmor med sit medtagne ansigt, hvorfra ethvert mere personligt udtryk var forsvundet.

Disse vel kjendte huslige forhold havde irriteret mig derhen, at jeg fra først af havde bestemt mig til ikke at sætte min fod i det hus. Men jeg brød alligevel min beslutning både den gang og siden, dels for den udmærkede jagts og fiskes skyld, dels fordi han selv, despoten, var en ubetalelig ledsager i mark og skog — dels, lad mig ligeså godt sige det, var jeg på en sådan måde berørt af hans ejendommeligheder, at, når jeg var der på bygden, kom lysten altid over mig til at se ham.

Han var som man kunde tænke sig en af vikingetidens bersærker, halvtæmmet og sat ind i fredelige forhold. Han respekterede ingen villie uden sin egen. Han havde en del år været medlem af formandskab og fattigkommission og derigjennem behersket bygden. De andre bønder havde hadet, men frygtet ham, og det var først det siste år, de havde fået hans gjenvalg forhindret.

Han tog ikke selv synderlig notits af denne fiendtlighed, det bestyrkede ham bare i hans foragt.

Han fortalte mig derom med et lunt smil og brugte for tilstrækkelig at betegne sin store overlegenhed det ene fremmede udtryk mer ravgalt end det andet.

Han kaldte det nye formandskab en Eugeniastald (for: Augiasstald) og svor det skulde ikke få ham af flekken hverken det eller vejinspektøren. Den nye vej, de havde anlagt uden at spørge ham, kjørte han ikke et gruskorn på, de kunde sende fanden så mange bud.

Senere ud på aftenen besteg han sin yndlingshest, politiken, og jeg tabte ham snart af syne, udisponeret som jeg var efter en anstrengende dag og en god forplejning til at indlade mig på vidtløftigheder.

Han drak sig forresten ikke meget fuld — han havde respekt for mig, forsikrede fru Gitta — men han kom i en mild ekstase, hvori han deklamerede sine kraftsætninger i digt og prosa. På et senere stadium fordrede hans stemning musik. Han havde to yndlingsmelodier, og den lille tolvårige Katrine måtte frem og spille.

Men hver gang Katrine anså sig færdig med Napoleons marsch over alperne eller med Bjørneborgarnes lød det med et blidt smil: Hold på med den samme, ungen min! — indtil jeg af hensyn til mig selv og barnet måtte gjøre indsigelse.

Ud på aftenen kom endnu en af husets personale ind. Det var en halvgammel kvinde i en afjasket, fantastisk, smagløst sammensat dragt.

Proprietæren lo og spurgte, hvor længe hun havde været om at pynte sig.

Hun svarede ikke, men satte sig efter en kort hilsen ned i det fjerneste hjørne og gav sig med en urolig, nervøs iver til at strikke på en lang, hvid strømpe.

Det var tante Lilla, fruens søster og lærerinde for børnene.

Jeg havde flere gange truffet hende omkring i bygden og på mine skovture — hun gik meget allene og vandrede, — og hun havde vakt hos mig en vis medlidende interesse. Jeg var begyndt at følge hende på samme måde som jeg iakttog enkelte dyrs og planters udvikling og forskjellige medfart af tiden i de trakter, jeg så temmelig regelmæssig besøgte.

Hun hed tante Lilla over hele huset og for alle mennesker. Og der havde ingen forkortelse eller spor af ømhed været med i spillet; hun hed slet og ret, koldt og godt Lilla, som hendes døbeseddel kunde vise, men det var et grusomt træk af skjebnen; sådan burde man helst ikke hedde, når man var bleven forfordelt som tante Lilla.

Da proprietæren gik ud et øjeblik rejste hun sig og kom lige hen til mig. Hun bøjede sit store formløse ansigt til siden og blev stående og så på mig med de gule øjne i et blidt sværmeri.

»Hvor det var morsamt at De kom!« hviskede hun.

Jeg flyttede mig lidt væk; følte mig lidt generet — så kom proprietæren ind igjen, og som et lyn var tante Lilla tilbage på sin plads og strikkede med en besynderlig knitrende lyd.

Proprietæren optog igjen samtalens tråd, forklarede for mig den europæiske concerts betydning, filtrede sig håbløst ind i Bismarks spind, medens jeg blev siddende hvor jeg var, døsigt af varmen og punschen og dagens marsch.

Jeg var kommen til at tænke på en stor, plettet kat med gnistrende, gule øjne — jeg syntes den kom hen og strøg sig imod mig med en hvislende, elektrisk lyd.

Jeg for op fra sofaen med en følelse af modbydelighed. Men der var ingen kat — så havde jeg vel sovet.

Proprietæren mærkede ikke noget, jeg lod som ingenting, gik hen og stoppede min pibe og satte mig rolig ned igjen. Men nu måtte jeg tænke på tante Lilla. Hun havde ladet stikketøjet falde og sad og så hen på mig, og jeg måtte igjen tænke på den plettede kat. Og jeg måtte ubetinget foretrække hvilken som helst kat; — hverken blandt dyr eller planter havde jeg fundet noget så mislykket som tante Lilla.

Hun var den styggeste kvinde jeg i mit liv har seet. Og hun var koket, så vi måtte le, jeg med de andre — det var hendes ulykke att alle mennesker lo af hende.

Hun var både legemlig og sjelelig taget en af de besynderligste skabninger jeg har truffet på. Der var i og over hendes personlighed som en blanding af hinanden op-hævende kræfter. Hendes skikkelse var fint anlagt, bygget til at være elastisk, men dens bøjelighed frastødte, hendes bevægelser var stygge, hendes hænder og fødder om de ikke var hæslige, da ved jeg, jeg nødig vilde se dem.

Da vi siden en gang blev alene i stuen betroede hun mig, at det havde været hendes drøm at gå til scenen, helst til balletten; hun vilde så gjerne danse — — — Og hun dansede for mig, til min fortvivelse, — hun havde kastagnetter, og hun brugte dem, mere

smægtende end noget jeg har kunnet forestille mig, med blomster i sit hårdt mørke, glansløse hår, som hun brugte nedad ryggen i stive korketrækkere, og de store gulbrune øjne fæstede på mine.

Og hun klagede sin nød for mig; hun havde ikke fundet sin plads her i verden. Først var det det med balletten som gik istå — siden havde hun så gjerne villet til hoffet. Hun havde i hemmelighed skrevet til dronningen og bönfaldt om at blive en af hendes eller prinsessens kammerjomfruer eller om hun ikke vilde det anderledes, en af hendes tjenerindes tjenerinder. Men dronningen havde slet ikke villet noget; der var kommet et brev fra en hofdame med sådant et underlig koldt nej. — Og hun havde ventet — — — der måtte vel komme noget andet — —; og så gik hun her endnu i dette tarvelige hus, langt oppe i landet — men endnu måtte der komme noget, det vidste hun; hun følte det tydelig på sig, at der var noget indenfor, der måtte frem.

Det var en reduceret længsel, der var stormet frem mod prinsen og det halve kongerige og nu famlede i blinde mod hvadsomhelst.

Hun klagede over, at hun fik ofte høre ondt, for Svogeren var så rå og kunde aldrig udstå hende.

Og årene var gået, og hun var stadig lærerinde i al tarvelighed for børnene, fik regelmæssig som maden sine daglige skoser, men alligevel kunde hun ikke slippe sin forvisning.

Der var noget så indestængt uroligt over hende, at det vakte min medlidenhed, men når han talte om, at det skulde blive til noget andet engang, kom hun i ekstase.

Jeg forberedte hende på, at det kunde blive nødvendigt at resignere, men hun vilde ikke høre.

»Det er med mig som med ekornet ude i buret«, sagde hun, »de får mig ikke fra det, — aldrig!«

Jeg mente, hun måtte vel vide, hvordan det vilde gå tilsist, med ekornet. Det springer og springer over hjulet og tænker det bærer mod skogen — men så slider det tilslut den store, buskede hale af sig og bliver tam.

Men tante Lilla likte ikke den historie. Hun så på mej med et par øjne — — det kunde gåt an til nød, om de havde været unge eller forstandige. — — — — —

Stakkels tante Lilla! Der var både noget forkrøblet og noget meningsløst forvokset ved hende. I mange år havde hun været pint ind i et arbejde, hvor hun ikke hørte til. Sligt har sine ødelæggende virkninger. I årenes løb havde hendes åndelige tilstand afsat abnormiteter; en fantasi der ingenting havde havt at gjøre, havde fyldt hende med sin örkesløshed. Så kom de fikse idéer. Man fortæller om en ensomt afspærret fange, at han tilslut glemte han var menneske og gik på fire.

Noget lignende var det med tante Lilla; hun havde glemt sine naturlige betingelser og vilde ind overalt, men havde ikke truffet et sted, hvor hun hørte hjemme.

I flere år havde hun dyrket musiken, men hun var döv både i musikalsk og fysisk forstand. Når hun begyndte att spille gav instrumentet sig under den taktfaste larm og min hund og jeg gik ud.

Men jeg havde en mistanke om, at hun selv tænkte her lå hendes kræfter. Det hjalp lidet om man lo af hendes musik, eller om man led og gik sin vej.

Hun hørte kun det mindste af proprietærens blodige spot. Hun levede i sin tunghörhed på vejen mod en anden verden; og jeg tænker mig, at de disharmoniske satser, hvorved hun overflyttede sig selv, gennem tunghörheden klang afdæmpede, gennem fantasien forvandlade til det skjönhedsmål hun attræede.

Thi tante Lilla var, tragiske skjebne, opfyldt af skjönhedslængsler og skjönhedstilbedelse. Når hun som hun undertiden plejede, når proprietæren var ude, med halvlukkede øjne og sine blöde slangebevægelser hengav sig til sin lidenskab, dansen, fiyttede jeg mig så tæt jeg kunde op til væggen. Jeg måtte tænke på den hedenske tids mysterier med sin kultus af den ubekjendte Gud.

Hun så aldrig så lykkelig ud som da; hun levede i sin verden og tog vederlag for virkeligheden.

Det klukkede bortigjennem krogene; de lo så godt allesammen af tante Lilla.

Men jeg syntes ofte der blev kvalmt så jeg måtte ud. Om ikke længer, var der bedre udenfor i bergholtet mellem dem krogvoksne birk; noget så misdannet som dette var der ingen råd til at finde i skog eller mark.

Der var ikke heller altid hyggeligt i stuerne, når proprietæren fik det for sig, at

han måtte tage sig af det gamle menneskes opdragelse. Og var han hårdhændt og høj-røstet, så var jo også hun så egensindig og så döv.

Men en af hendes største lidelser var, når nogen talte højt til hende — og en af mine, når hun böjede sit store øre helt ned mod min mund.

»Jeg er ikke så döv, som De tror!» sagde hun altid blidt.

I dethele tålte hun ikke at mindes om virkeligheden.

— En gang jeg kom der, var hun strøget til Kristiania. Hun havde været så uheldig, sagde propritæren, at få en portion af et legat for trængende, ugifte fruentimmer, som hun havde søgt uden hans tilladelse. Og da var det forbi med den siste smule fornuft. Nu lå hun derinde og spillede violin, otte timer om dagen. Hun havde opdaget, at det var violinen, der havde ventet på hende, og hun havde sagt, at hun aldrig mere kom til bygden.

Proprietæren gned sig i hænderne og lo af tante Lillas kunstnerliv, men var ikke sikker på, at han ikke endnu en gang kunde få hende i sit brød.

Så kom jeg ikke der til bygden på nogle år. Jeg måtte slide min længste tid i menneskernes kjedelige stuer af de forskjellige slags, mens naturen stængte sine for mig.

Thi det går til der som andetsteds, det er min stadige påstand. Går man ikke længer daglig ud og ind, bliver man igjen en fremmed; døren er ikke længer åben, man må banke på og er ikke altid vis på at træffe nogen hjemme; og det kan hændes at man kan sidde der og må pakke sammen og gå, uden at man fandt igjen den gamle, hjemlige stemning.

— På en forretningsrejse faldt da engang min vej gennem de velkendte trakter. Jeg forsømte ikke at hilse på min forige jagtkamerat. Han gik heller ikke længer på jagt; han havde fået gift, var blevet tyk og holdt sig mest inde.

Som vi sad og passerede om gamle dage, brød en violintone ind, så flere efter den. Det hørtes i en afstand, som nede på udhusbygningerne. Min hund, der altid har vist sig inderlig umusikalsk, eller efter min opfatning det modsatte, satte i et hyl.

Proprietæren så på mig og lo, så hans mave hoppede op og ned foran ham.

»Det er tante Lilla!» udbrød han tilsist. »Hun kom da igjen!»

»Det ulykkelige menneske!» indvendte jeg.

»Passiar!» afbrød han brutalt; »det er s'gu værst for dem, der skall trækkes med en slig indretning. — Hun spiller Gud forsyne mig, så hverken folk eller dyr kan berge sig; den store, grå hankatten dernede kommer hid, når hun spiller. — Var det ikke for Gittas skyld tålte jeg det aldrig, gudbevars, men de stakkars fruentimmer er så forbandet ømskindede — — —»

Han stoppede sin pibe.

»Ja, De må vide, den violinhistorie stod på et års tid; men så vilde ikke pengene længer, — — og så skjøjnte hun vel for fanden, at det kunde ikke gå. Så måtte hun tigge kjøndt om at komme igjen. Gitta, stakker, var straks færdig, men jeg var ikke god. Og da hun fik komme tilslut, så var betingelsen: uden violin, sagde jeg.

I det første, far, så var hun sgu meget bedre end nogengang før. »Du skal se, hun har rasot ud!» sagde jeg til Gitta — — violinkuren var god! — — Men så kom der en anden rid på hende, som næsten var værre; — — hun blev forelsket, far, ikke bare sådan håbløst smægtende som i Dem; hun blev rent styren for os!»

Proprietæren lagde sig tilbage i en lang, magelig latter; men jeg var blevet ganske uhyggelig tilmode. — Han vedblev: Det var vor nabo, den røde Per Haagen, som blev enkemand, og med dette skjønne mål for øje var det tante Lilla satte sine kræfter i bevægelse. Han sad igjen med to jentunger og tante Lilla broderte til de små i alle bredegrader; hun spillede med den ene af dem, og hun musicerede for manden selv i allerhøjeste grad. — Tilsist så det ud på den koldsindige Per, som om kviksølvet steg — og tante Lilla var styren.

Men da vejret var gået op til en vis højde gik det ikke længer, og hvad så tante Lilla fandt på, blev ikke Per blidere! Hvad er nu lægekunsten, sagde potten, den gik i knas!» Og proprietæren tog sig igjen en latter.

»Så her i våres går manden bort og gifter sig — — og så kommer Gud fordømme mig violinen for en dag! Hun havde den på kistebunden alligevel! Men Gitta, stakker, tiggede og bad, at jeg måtte ikke sige noget til hende, for hun havde det ilde nok! — Så lidet kan gjøre det, sagde trollet, han fik

en grankugel i öjet — — — Vi fik da istand et kot nede i bryggerhuset; der spiller hun for sine egne döve ören!»

Det tog sagte i dören. Det var den stiltfærdige fru Gitta, der kom og hentede os tilbords.

I spisestuen traf jeg tante Lilla. Hun stod halv gjemt borte ved blomsterne og pil-lede blade af og blev ikke færdig.

»Du får komme og sætte dig, tante Lilla!» sagde husherren myndig.

Hun vendte sig fort om og sendte mig et blik.

Hun var den samme; men udtrykket forandret; håbløst.

Jeg spurgte om hun kjendte mig.

Jo, hun gjorde da det. Senere under måltidet, der varede både længe og vel, sagde hun ikke et ord.

Efter bordet traf jeg hende igjen ved blomsterne, nervøst pillende.

Jeg spurgte hende hvorledes hun havde det.

»Der er så mange visne blade!» sagde hun sagte.

»Hvorledes har De det, tante Lilla?» spurgte jeg igjen.

Hun så op, og der kom store tårer i hendes öjne. »De er den eneste, som har forstået mig», hviskede hun. »De ved hvor ulykkelig jeg er!»

»End hvorledes gik det med violinspillet?»

»Å», udbrød hun heftig; — »der skulde ikke blive noget af mig i verden uden et kar til vanære, som det heder i bibelen. Sig mig herr kaptejn, må der være sådanne også? — — Alle mennesker siger jeg er halv döv, og det er nok sandt, for jeg hører bare det stygge som er i verden — — — aldrig noget andet; hvorfor blev jeg ikke helt döv?» Hun rystede på hovedet.

»Og alle så siger de, at jeg er halv gal — — hvorfor er jeg ikke blevet det helt? Det havde såvist været bedre!»

»Har det været så slemt for Dem i det siste, tante Lilla?»

Hun så på mig og blev rød helt op under håret. Så vendte hun sig fort og begyndte igjen at pille ved bladene.

Lidt efter så hun igjen op og sagde sagte: »Jeg tænkte, om der var et eneste menneske i verden, som brydde sig om mig, og som jeg kunde gjøre lidt for — — — men så var det nok ikke så!»

»Jeg er jo så styg!» sagde hun og så på mig, som om hun tryglede mig om at sige hende imod.

Jeg sagde ingenting. Hun sukkede.

Det lo bag os; det var proprietæren. Han stod i dören med sit brede, ironiske grin.

»Er du nu ude igjen tante Lilla, tror du det nytter?»

Han trak mig med ind til toddybordet; han var i friskt humör denne aften, jeg ikke.

Jeg kunde icke få det stakkels menne-ske ud af mine tanker. Bar forholdene skyl-den? Kunde tante Lilla være blevet mere harmonisk på legeme og sjel, om man ikke havde vanskjøttet hende så blodig?

Jeg forlod min gjestfri vært forholdsvis snart med den undskyldning, at jeg havde taget logis på gjestgivergården for att komme desto tidligere ud næste morgen.

Jeg skar tversigjennem bergholtet — den krokvoksne småbirk stod der som för med de sparsomme grene i bundter hist og her.

Det havde nylig regnet. Myrgropen nedenunder var blevet en klar, liden dam. De stod der og spejlede sig træerne, og en del urolige støre drev omkring mellem dem. Borte over åsen drog en ravn, fornemt sejrende, og nu syntes jeg så tydelig jeg hørte den; jeg kunde ikke dy mig for at istemme: Fjernt fra mennesker er det hyggeligst! Og jeg kastede mig endnu en gang, rimeligvis den siste, ned i græsset under de gamle træer.

Trods naturens karrighed var der slet ikke så værst; der var ikke så meget omkring af blad eller blomst, men der var grönt og lunt; de fine blade havde sin duft, og fuglene hyggede sig mellem dem.

— Det var trøsteligere at se på end livet i proprietærens stuer.

Havde han ret i sin stadige påstand — gjerne ved det tredie glas — at mennesket var et mislykket produkt? Af börn og fulde folk får man jo sandheden at vide.

— Som jeg lå der udover aftenen, gik min fölelse af uhygge sagte sin vej. Men jeg holder fremdeles på dyr, blomster og træer fremfor på mennesker. — — —

Atvilde Prydz.

När och Fjärran.

Ett Kvinnomöte på 600 personer

hölls i Stockholm den 25 sistlidne april. Diskussionen rörde sig om den nu pågående striden mellan kämparne för sedlighetskraftvet och den »fria kärlekens» målsmän. Vid mötets slut föreslogs att nedanstående föredrag, såsom ett allvarligt inlägg i sedlighetsfrågan, måtte befordras till trycket för att spridas i vidare kretsar.

Föredrag af Anna Myhrman-Lindgren.

Vid betraktandet af den s. k. sedlighetsfrågans närvarande skede visar det sig, att densamma gifvit uppslag till nästan diametralt olika uttalanden, förnämligast beroende af den synpunkt hvarifrån granskarne utgått. Då jag i många år med varmt intresse egnat tid och krafter åt den svenska Federationsafdelningens arbete, är det ju klart, att jag i första rummet skall se frågan från dess ståndpunkt; men äfven för en utom Federationen stående måste dess uppfattning alldeles osökt framträda i förgrunden, så snart man söker samvetsgrant skärskåda de orsaker, hvilka gjort att sedlighetsfrågan kommit, så att säga, på dagordningen. Dessa orsaker äro: först den sorgliga upptäckten af osedlighetens tillvaro inom skolorna, hvarest den, om vi få tro en framstående lärares egen utsago, lär vara i bekymmersamt tilltagande; samt dessutom det offentliga förkunnandet i tal och skrift af »köttets evangelium», hvarvid osedligheten sättes i system och framställes nästan som en pligt. Men äro icke dessa uppenbarelser af osedligheten, hvilka på sista tiden framträdt till sorg och bestörtning för hvarje om slägtets framtid mån individ, äro icke de, säger jag, en fullkomligt följdriktig konsekvens af just den samhällssynd, mot hvars tillvaro Federationen först och främst uppträder, eller med andra ord sjelfva samhällets offentliga gillande af osedlighetens yrkesmessiga och ordentliga utfövanande? Jag säger med flit *ordentliga*, emedan som bekant polismyndigheten systematiserar osedlighetens *praktiska* tillämpning genom att reglementera lasten medels vissa förordningar. Man jemföre härmed det ofvan nämnda *teoretiska* systematiserandet af samma sak!

Såsom en illustration härpå vill jag omtala en händelse, hvilken helt nyligen till-

dragit sig på en af hufvudstadens förnämsta gator. En yngling, stadd på hemväg vid 10-tiden om aftonen, antastades af en qvinna, som ville att han skulle följa henne hem; han afvisade henne, men hon var enträgen, och, då han slutligen tog henne i armen och förde henne undan, lyckades hon tillkalla flera olyckskamrater, hvilka nu formligen omringade honom. I sin förtviflan anropade han en mötande poliskonstapel om hjälp att blifva dessa qvitt, men denne gick lugnt förbi och yttrade endast: »det är nu deras lagliga tid, vi ha ingen rätt att ingripa, när de blott ordentligt fullgöra sina skyldigheter.» Må emellertid ingen klandra poliskonstapeln, ty han gjorde blott sin pligt, det vill säga följde sina order. Strängt taget skulle det väl också vara en grym orättvisa af vederbörande myndighet att medgifva dessa qvinnor tillåtelse att bedrifva sitt skamliga yrke, men på samma gång beröfva dem alla tillfällen till förtjenst häraf. Hade nu i stället någon af dessa qvinnor t. ex. uraktlåtit att på bestämd dag infinna sig på besigtningssbyrån, ej anmält för polisen om hon ändrat bostad, begått samma attentat en halftimma före eller efter den tillåtna tiden . . . eller med ett ord på något sätt brutit mot det för prostituerade stadgade reglementet, då hade hon råkat i delo med polisen och befordrats till fängelsestraff.

Häraf framgår ju klart, att *samhället godkänner brott mot sedligheten, men straffar brott mot reglementen.*

Det har för Federationen varit en stor saknad att ej kunna taga något initiativ *just nu*, när nödvändigheten af tillämpningen af hennes grundprinciper så klart framträdt. Endast brist på krafter har kunnat afhålla oss derifrån, emedan vi hela denna vinter, dels genom sjukdom och dels genom frånvaro från hufvudstaden, varit beröfvade flere af våra verksammaste medlemmar och förnämste talare — vi räkna tyvärr ej många sådana. Särskildt gör detta förhållande det för mig till en så mycket större och kärare pligt att nu få uttala några af Federationens åsikter i detta viktiga ämne.

Till en början må jag då bekänna, att, tillika med sorgen öfver den uppdagade vissheten, det osedligheten trängt ända in bland skolbarnen, blandat sig med ett svagt hopp, att nu äntligen det indifferent flertalet inom samhället skulle få ögonen öppna för den afgrund, som de hittills ej velat se; att, när

det nu gälde egna barn, man skulle låta sig ryckas upp och protestera mot det rådande »laisser-aller»-systemet. Så se vi ju på alla områden, att det tyvärr behöfs en verklig katastrof för att väcka allmänheten till insigt om, att reformer äro af nöden. I sådana fall kunna vi tillämpa satsen: »det är aldrig något så ondt, att icke ett godt deraf kan följa». Med glädje må vi erkänna, att, äfven vid detta tillfälle, har denna erfarenhet visat sig riktig. Sålunda har en ganska respektabel opposition framträdtt i form af tidningsuppsatser, broschyrer och föredrag, mot påståendet att lasten skulle vara *nödvändig* samt mot denna läras utspridande genom literaturen, och på samma gång mot predikandet af njutningarnes religion. Man erkänner numera, att det i sedligt afseende står fullt så illa till inom samhället, som Federationen förut sökt framhålla, ehuru den då blifvit beskyld för öfverdrift. Ja, än mer, man erkänner nu till och med öppet, att det icke allenast är berättigadt att blotta uselheten, utan att detta är en *pligt*, då man verksamt vill varna deremot. Dessutom ha vi från två olika håll i vinter sett en bok varmt rekommenderas, just för dess framhållande af återhållsamhetens möjlighet och nytta för mannen, en bok, hvilken Federationen vid dess öfverflyttande till vårt språk för 3 $\frac{1}{2}$ år sedan tog till utgångspunkt för diskussionen på ett offentligt möte, samt derefter vid alla tillfällen sökt att så mycket som möjligt sprida. Jag menar: »Ungdomens sedliga uppfostran» af med. dr Elisabeth Blackwell.

Ja, utan tvifvel är det godt, att allmänheten ändtligen lyckats inse, att något inom samhället icke är, som det bör vara, och att reformer äro nödvändiga; låtom oss då se till, hvilka reformer som påyrkas, och huruvida de kunna nå det åsyftade målet. Härvid kan jag naturligtvis ej ingå i någon närmare redogörelse för alla de literära alster, som upptagit sedlighetsfrågan till behandling; jag vill därför inskränka mig till de på allra sista tiden utkomna, och i dessa endast fästa mig vid några få punkter, hvilka direkt falla i ögonen vid frågans betraktande ur Federationens synpunkt. För såvidt jag kunnat följa med, är det egentligen endast tvenne författare inom vårt land, neml. F. A. Ek: »Om-störtning eller utveckling» samt C. J. Frank: »Våra barns faror», hvilka tagit steget fullt ut och — i all synnerhet den sistnämde — skarpt betonat samhällets stora skuld, då det,

genom att ingå kompromiss med lasten, själf befordrar osedlighet i lära och lefverne. Denna förträffliga bok, »Våra barns faror», talar så för sig själf, att man på det varmaste kan rekommendera densamma till hvar och en, som nitälskar för att ett kommande slägte måtte ernå högre sedlig renhet än det nuvarande.

Tidningspressen deremot tager frågan allt för ytligt och lättvindigt, för att — efter mitt förmenande — någon verklig förbättring i tidsandans öfverklagade osedlighet deraf skulle kunna uppstå. Jag tror man lättast skall fatta detta påstående genom belysande exempel. I tidningsuppsatserna påyrkas förnämligast strängare skoltukt, ett noggrannare öfvervakande af ynglingarne, sparsammare lefnadssätt inom hemmen. Att alla dessa reformer, hur önskvärda och välgörande de än må vara, ej kunna omdana tidsandans osedliga tendens, framstår så naturligt för hvarje allvarligt tänkande, att vi ej behöfva upptaga tiden med att bevisa detta.

Mer djupgående äro otvivelaktigt de anklagelser, hvilka tvenne lärare, herrar Personne och Bergman, med sedlig indignation framställa och likaså de reformer, som de af samhället kräfva. Men äfven hos dem märker man att något fattas. Båda dessa varma sedlighetsreformatorer anfalla blott samhällets passiva skuld, men ignorera fullständigt dess aktiva synd. Rektor Bergman har till och med i sina föreläsningar förbigått en så vigtig faktor som fäders och lärares dåliga exempel. Lektor Personne uttalar sina tankar i broschyren »Strindbergslitteraturen och osedligheten bland skolungdomen» och som efter all sannolikhet denne ärade författare representerar den pedagogiska sidan af den nu framträdande sedliga oppositionen, vill jag genom att granska hans åsigter i nämde broschyr, klargöra Federationens ståndpunkt gent emot hans uppfattning af sedlighetsfrågens lösning. Hela andan i denna utmärkte bok röjer ett så rent sedligt syfte och en så djup sorg öfver det rådande osedliga tillståndet, att Federationen med stor glädje helsar författaren såsom en meningsfrände, då hon hos honom igenfinner sina egna principer. Så mycket större blir dock den förvåning och smärta man erfar, då man hör att han ogillar Federationens sträfvan. Att detta hans ogillande innebär en själfmotsägelse, skall jag försöka att bevisa. Herr P. anklagar den osedliga litteraturen, därför att densamma för-

klarar de sinliga drifternas tillfredsställande för mannen ej blott berättigadt utan nödvändigt för bibehållandet af en sund natur. Godt och väl! Men hvad annat göra samhällsmyndigheterna, då de vidtaga sådana anordningar att männen med så liten risk och så bekvämt som möjligt må kunna hängifva sig deråt? Hvad annat gör väl vårt högt aktade läkaresällskap, då det bestämdt förordar såsom gagneligt och nödvändigt detta osedlighetens lagliga stadfästade? Ja, hvad annat gör väl hvarje samhällsindivid, som med likgiltighet ser lagens väktare inränga osedlighetens utöfvare bland sina skyddslingar? Ingen vill väl förneka, att polisförordningen rörande den reglementerade prostitutionen endast kan försvaras, om man antager *nödvändigheten* af de sinliga begärens tillfredsställande för mannen på hvad sätt som helst. Må man ej svara, att denna förordning icke är allmänt känd och att därför så få röster höjt sig deremot, ty numera, när dessa frågor kommit främst på dagordningen, när — till största delen genom Federationens hittills så skarpt klandrade afslöjanden — myndigheternas sätt att omhulda otuktssynden blifvit framställt i öppen dag, nu måste hvar och en, som ej vill blunda, se och taga parti för eller emot; nu gäller det: »den som icke är med mig, är emot mig.» Och därför påstår jag, att det är en skriande inkonsekvens att ropa ve och förbannelse öfver osedligheten inom litteraturen, men med tystnad förbigå att samma osedlighets utöfvande lagligen beskyddas inom ens eget samhälle. Det är mer än inkonsekvent, ty det är: »att se grandet i broderns öga, men icke hjelken i eget.» Eller månne det ej är en tiofaldt större synd, att den lagliga myndigheten själf bidrager till att *direkt* utspida gift bland samhällets medlemmar, än att han ej nog strängt förhindrar dess *indirekta* utspidande genom osedlig litteratur?

Det verksamaste medel, som af den pedagogiska sidans målsmän förordas, är strängare tillämpning af tryckfrihetslagen. Jag vill ej ingå på denna fråga, emedan det skulle föra mig för långt från ämnet. Dock kan jag ej underlåta att uttala min förvåning öfver, att den, som själf håller så strängt på strafflagens 18 kapitel 13 §, på samma gång kan förklara att federationen slagit in på orätt väg, då (hvilket torde vara allmänt känt) hennes grundprincip just är fordran på lika strängt tillämpning af Strafflagens 18

kapitel 11 §.* Äro ej båda lagparagraferna lika klara? Skilnaden består endast deruti, att vederbörande myndighet begår en *underlåtenhetssynd* genom att ej tillämpa Strafflagens 18 kap. 13 §; men ifråga om samma kapitel 11 § föregår han själf med exempel såsom lagbrytare genom att ordna och beskydda skörlefnaden såsom yrke.

Reflexionerna göra sig själva!

Emedan vi nu lyckligtvis ega en sådan lag i Sverige, har den svenska afdelningen af Federationen så mycket som möjligt koncentrerat sin verksamhet på upphäfvandet af prostitutionens reglamentering, såsom stridande mot lagen. Hennes viktigaste inlägg är med andra ord kraf på laglydnad i detta hänseende, i första rummet af den lagliga myndigheten själf. Det förefaller därför minst sagdt egendomligt, att samma person, som ogillar Federationens sträfvan, själf förklaras: »Laglydig, lojal», är icke den samhällsmedlem, som själf lyder och underkastar sig gällande lag, men för öfrigt stillatigande åtnöjer sig med hvad lagens representanter godtyckligt göra och låta, utan den, som i sin mån vakar öfver och yrkar på att gällande lag efterlefves.** Skulle denna herr Personnes definition på en laglydig eller lojal medborgare vara sann, hvilket Federationen har allt skäl att underskrifva, så drabbas väl af denna stränga dom i första rummet hvar och en, som ej vill deltaga i striden mot myndigheternas ofvan nämnda *lagbrott*.

Man fäster sig äfven ofrivilligt vid sådana yttranden af samme författare som dessa: »Våra skolgossar skola vara bra kient utrustade för att icke kunna göra den enkla slutsatsen: skolan lär oss gudsfuktan, sedlighet och lydnad för lagarna; samhället tillåter förkunnelsen af rakt motsatta läror i *strid mot sina egna lagar*» (ännu när-

* Dessa lagparagrafer lyda sålunda:

§ 13. »Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Lag samma vare, om man genom annan gerning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse deraf kommer.»

§ 11. »Främjar någon otuktig lefnad genom koppleri, eller håller sådant hus, der otukt drifves; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Qvinna, som i dylikt hus låter bruka sig till skörlefnad, straffes med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år.»

** »Strindbergsliteraturen» sid. 63.

mare ligger denna slutsats: samhället ej endast tillåter utan tager sjelft befattning med otuktens ordnande i *strid mot sina egna lagar*), hvarefter kan tillämpas Personnes fortsättning: »samhället håller således icke stort hvarken på gudsfruktan, sedlighet eller lydnad för lagarna; men vi uppfostras ju för lifvet, för samhällslifvet, ej för skolan: alltså är det lögn hvar skolan lär.»* Och vidare: de unge äro martyrer för tidsandan, för en herskande dålig ton och opinion, för samhällets försummelse och synder.»** Ja, väl, men är ej samhällets *största* synd gent emot denna ungdom just prostitutionens legalisering? Sant och gripande utiålas äfven följande ord: »räckes åt ungdomen ingen hjälpande hand, utan stannar man vid ett undertryckande af denna literatur, då är hjälpen blott half — och knappast det — och half hjälp är ingen hjälp. Dessa cyniska utgjutelser, som böra nedtystas, äro förvidna ekan af ett skri efter hjälp, som ohördt förklingat. Nedtysta vi endast, utan att akta på detta skri och utan att hjälpa, då göra vi oss skyldiga icke blott till en obarmhertighet, utan också till ett skrymteri, för hvilket vi skola tvingas, kanske förr än vi ana, att aflägga en räkenskap, som blir vår dom. Det är samhällets pligt att undertrycka och bestraffa brotten, men om samhället, på samma gång det utöfvar den pligten, uppammar brottslingar, är samhället sjelf den största brottslingen. Samhället har ingen moralisk rättighet, och ännu mindre någon pligt, att bestraffa brott, till hvilka det sjelf genom öfverträdelse och underlåtenhet är skulden.»*** Så långt herr Personne.

Hvad göres oss mera vitne behof? Just därför att detta uttalande är så sant, står det orubbligt fast, att samhällets första pligt måste vara att bortrensa alla sådana förordningar, hvarigenom det sjelf uppträder såsom lagbrytare och otukts underhandlare, innan det med någon moralisk kraft och verkan kan angripa enskilda individers lagöfverträdelser.

Om man slutligen betänker, att herr Personne sjelf föreslår bildandet af en förening mot osedlig literatur, men ogillar en förening mot det osedliga lefvernets legalisering, så framträder tydligast halfheten i de

reformer, hvilka påyrkas af förkämparne för denna uppfattning. Man kunde nästan vara frestad säga, att denna påtagliga inkonsekvens hos en så varm och upplyst ifrare för sedlighetens höjande, bäst bevisar hur förvirradt allmänna rättsmedvetandet för närvarande är. Eller för att begagna herr Personnes egna ord: »det måtte ligga något sömnigfvande i tidsandan, då äfven bättre folk i våra dagar beherskas af en så oerhörd slöhet.»* (Forts.)

Hem för studerande kvinnor. Prinsessan af Wales har låtit anordna en bekväm bostad för mindre bemedlade kvinnor, hvilka studera vid de många läroanstalterna i Syd Kensington. Hvarje kvinna har sitt eget sofrum; två och två dela samma studerum med ingång från båda sidor till sofrummen. Byggnaden innehåller 100 sofrum, 50 arbetsrum, en stor sal, hvilken kan rymma 400 personer, ett samlingsrum, en gymnastiksal och en konstnärstelier.

Ministern för den offentliga undervisningen i Italien har låtit utgå en förordning, hvilken gör honom stor ära, nämligen den, att de vid gosskolor och blandade skolor anställda kvinnliga lärarne skola aflönas lika med de manliga.

Islands kvinnor hafva detta år kommit ett steg framåt, idet de hafva fått tillstånd att genomgå en högre undervisningskurs vid högskolan i Reijkjavik. Men detta skaffar dem dock icke rättighet att beklåda något offentligt embete.

Drottningen af Rumänien, »Carmen Sylva», har utgifvit en dikt, »Jehova», hvilken mycket lofordas.

Danmarks första kvinnliga läkare har nyss börjat praktisera i Köpenhamn. Hon tog sin embetsexamen med högsta betyg.

Åtta danska kvinnor ha i år aflagt studentexamen, af hvilka frkn *Inger Thybjerg* och frkn *Margarethe Thiele*, båda från Zahles skola, fått högsta betyg.

Till de kvinnliga fackskolor, hvilka tillhöra Dansk Kvindesamfund, har en enkefru *Wesenberg* testamenterat 5,000 kr., hvilka, när en hennes släktning under sin lifstid åtnjutit räntorna, skola utbetalas till Handels- och Ritskolan för kvinnor.

Danmarks första kvinnliga sportsklubb är stiftad af »fackföreningen för de kvinnliga arbetarne i herrskrädderifacket».

Att börja med skall man slå lång-boll och det är redan förfärdigad en drägt, hvilken lär vara både lämplig och klädsam. Föreningen består och ledes endast af kvinnor.

* »Strindberglitteraturen» sid. 71.

** Dito " 80.

*** Dito " 87.

* »Strindberglitteraturen» sid. 17.

»**Dansk Kvindesamfund**» har i tanke att inrätta en arbetsbyrå för kvinnor. Kapitalet här till anses ej kunna anslås till mindre än 5,000 kr.

»**Kvindelig Fremskridtsforening**» (i Köpenhamn). I juni höll frkn *Ouchterlony* ett föredrag om »Menniskooffer», hvaremed hon menade såväl män, hvilka offras i krig, som de kvinnor hvilka förstöras genom prostitutionen.

Ett öfverfall. Under denna rubrik meddelar »*Kvinden og Samfundet*» följande: »Doktor G. Brandes har under märket G. B. i två artiklar i »Politiken» öfverfallit frkn E. Grundtvig med anledning af det på Dansk Kvindesamfundets tillskyndelse hållna föredraget om nutidens sedliga likhetskraft på ett sätt, som gör den berömda kritikern liten ära, och som visar, att hans sinne har varit fullkomligt ur jemnvigt. Dr. B. kan icke tåla att höra sina yttranden återgifna och bemötta. Han skyller fröken Grundtvig för oriktig citering och framställning af hans åsikter, men det lyckas honom ända icke att visa, att frkn G. på minsta sätt har missförstått honom. Förolämpningarna i artiklarna har frkn G. trots sig böra besvara med rättgång, hvilket vi fullkomligt gilla. Det tyckes tyvärr icke vara öfverflödigt att visa dr. B., att också kvinnorna stå under lagens beskydd.»

Kvinlig redaktör. Fru Marie Jensen har från och med den 9 mars detta år redigerat »Roskilde Dagblad».

Kvinnor, som tagit akademiska examina. Frkn *Nanna Berg*, dotter af folketingsmannen Berg, har tagit dansk-juridisk examen med högsta betyg, och frkn *E. Kramp* medicinsk embetsexamen, likaledes med högsta betyg. Fröken Berg är Danmarks första kvinnliga jurist, frkn Kramp den fjärde kvinnliga läkaren.

Att kristendomen är motståndare till personlig frihet, påstod fröken *Wang*, då hon i »Norsk Kvindesagsforening» för några månader sedan höll föredrag om »personlig frihet». Ett djerft påstående?

Sin medicinedoktorsafhandling har nyligen en ryska, fru de Hérodinoff, med stor framgång försvarat.

»Det skulle vara så lätt att lefva fredligt, om Bismark ville det» och »kriget kostar Europa 19 millioner dagligen», säger tidskriften *Le droit des femmes*.

En ung engelska lät för någon tid sedan föra sig till ett af Londons sjukhus, hvarest hon vårdades under fem veckers tid för början till bröstsjukdom.

Hon mottog inga besök och förde fullkomligt en sjuklings lif.

Sedan hennes tillfrisknande bestyrkts af läkaren och stunden för afresan från sjukhuset var inne, begärde den sjuka att få tala vid sjukhusets föreståndare och meddelade honom, att hon var lady *Sidney*, en högboren engelsk dam.

Hon hade själf velat öfvertyga sig om, huru de sjuka behandlades på Londons sjukhus.

En kvinlig bildhuggare, fröken Amélie Colombine, har af krigsministériet fått i uppdrag att utföra general *Pitü's* byst. Marmorn till densamma bestås af staten.

Bysten skall anbringas i Elyseums stora sal.

Léon Richer, redaktör af Kvinnotidskriften »*Le droit des femmes*», arbetar ridderligt och oförtrut på upphäfvandet af den legaliserade prostitutionen i Paris. Det utkommer numera knappast något häfte af hans tidskrift, som icke innehåller en eller flera artiklar, hvilka beröra och angripa nämnda institution.

Rättelse.

I »*det unga Frankrike*» i föregående häfte står:

- Sid. 250: bröderna Gonevart, bör vara: Goncourt;
 » : trenne; bör vara: tvenne;
 » : har den; bör vara: den;
 » 251: satsen »Liksom dessa skriftställare o. s. v. skall ha följande lydelse: »Liksom dessa skriftställare måste, för att kunna gripa och återgifva de omärkligaste nyanserna och de flyktigaste skiftningarne i nutids-menniskans tanke- och känslolif, skapa en ny ordbok och ett nytt språk, har Degas för att kunna återgifva varelserna och tingen o. s. v.;
- » : florentinsk; bör vara: flamländsk;
 » : Stafaille; bör vara: Rafaëlli;
 » 252: Pissarro; bör vara: Pissarro;
 » : Gonqoi; bör vara: Gaugin;
 » : den möjliga afsmalningen; bör vara: den möjliga afsmulningen;
 » 253: skulptör; bör vara: skulptur;
 » : stenar; bör vara: stenen;
 » : beundrande; bör vara: blundande;
 » : Armand de Quema; bör vara: Armand de Querne;
 » : »Des Esseintes»; bör vara: Des Esseintes;
 » 254: döda; bör vara: lösa;
 » 255: rättighet; bör vara: retlighet;
 » : vinningen; bör vara: ränningen;
 » : vettig; bör vara: retlig;
 » : nya; bör vara: unga;
 » : naturen; bör vara: naturel;
 » 256: ensidigt; bör vara: allsidigt;
 » : phosphorescener de la pourriture; bör vara: phosphorescence de la pourriture.

»FRAMÅT» utkommer den 1 och 15 i hvarje månad. Prenumeration kan ske hos hrr. bokhandlare och genom postverket. Pris: Kr. 3: 50 för år, postarvode 35 öre. Lösnummer: 25 öre. Annonpris: Kr. 20 för hel sida. Del af sida betingar motsvarande del af pris. Annonser mottagas å »Framåt» annonsbyrå, *Kungsgatan 60*, alla vardagar kl 5—6 e. m.

I redaktionsangelägenheter hänvänder man sig till fru *Alma Breinholm-Åkermark*.

Till Redaktionen insända tidningar och tidskrifter.

Tidskr. **Sanningsökaren** har utsänt sitt 6 häfte, innehållande:

Är De Förnuftstr. Samfunds trosbekännelse kristen? af *L-n.* — Inskriften på nya universitetshuset i Upsala; af *T. P-n.* — Den fredsvenlige historie-skrivning; af *Fredrik Bajer.* — Några ord i den sociala frågan. II; af *Victor Pfeiff.* — Litet Panteism; af *S. L-g.* — Tillägg rörande Apostlaläran; af *L-n.* — Plockgods; af *Victor Pfeiff.* — Diverse.

Nylände. Häft. 15 och 16 innehålla: Forholdet mellem könnene (af *B. Björnson.*) — Kort udsigt over kvindedragtens historie (af *Matilde Wergeland.*) — Et kvindekorstog; (af *Kristofer Janson.*) Literaturanmeldelse (af *S. Magelssen—Groth.*)

Kvinden og Samfundet. Augustihäftet innehåller: Brev fra Amerika. *Kristofer Janson* — Et Mindeord om Josephine Schneider. — Kvindesagen; *Astrid Stampe.* — *Hoffding:* Etik, anmeldt af Kristne Fredriksen. — *Fra udenbys Venner.* — Breve fra *Benedikte Nielsen* og *Kristine Ostergaard Smidt;* — Dansk Kvindesamfunds Virksomhed. — Fra Indland og Udland. — Opfordring til Dansk Kvindesamfunds Medlemmer i Provindserne. — Gaade.

Till den allmänna och enskilda undervisningens tjenst; nyss i Bokhandeln utkomna

MANUEL

DE GRAMMAIRE FRANÇAIS

Par le

Dr V. Hjalmar Beronius

I.

Les Flexions Verbales Françaises

Prix broch. 1,50. Rel. 2 kr.

FRAMÅT

kostar från 1 Juli till årets slut endast

1 kr. 75 öre.

Tidskriften innehåller: sjelfständiga uppsatser, bref från in- och utlandet, poesi, skisser och noveller, literaturanmälan och notisafdelning; hvarjemte den fortfarande som hittills skall hålla sina spalter öppna för **fritt meningsutbyte.**

Medarbetare i tidskriften äro:

Victor Rydberg, Anne Ch. Edgren, Carl Snoilsky, Anton Nyström, Math. Roos, A. F. Åkerberg, Georg Nordensvan, Hellen Lindgren, Ola Hansson, Axel Lundegård, Gustaf af Geijerstam, Karl af Geijerstam, Ernst Ahlgren, Saxon (Johan Lindström), Skjalf, Stella Kleve, Eva Vigström (Ave), A. U. Bååth, Cecile Gohl, Ellen Fries, Ellen Key, Elin Améen, Eva Brag, Helene Nyblom, Cecilia Holmberg, f. Bååth, Claes Lundin, Robinson, Tor Hedberg, Johan Nyblom, Oskar Levertin, Anna A., Anna Wahlenberg (Rien), Elna, Björnstjerne Björnson, Jonas Lie, Kristoffer Janson, Kristian Gloersen, Irgens Hansen, U. E. Berner, Amalie Skram, Alvilde Prydz, Margarete Vullum, Clara Tschudi, Gina Krog, Georg Brandes, S. Schandorph, Edv. Brandes, C. E. Jensen, Herman Bang, John Paulsen, N. J. Nørlund, Anna Brosbøll, Rafaël Hertzberg, Gerda von Mieckwitz m. fl.

Tidskriften utkommer den 1 & 15 i hvarje månad med 16 sidor stor oktav, således tillsammans, 384 sidor, till det billiga priset af kr. 3,50 för år, jemte 35 öre i postarvode. Lösnummer: 25 öre.

Prenumerationsställen: alla postanstalter inom *Sverige, Norge, Finland* och *Danmark*, boklådorna samt å tidskriftens byrå, *Göteborg, Kungsgatan 60*, öppen måndag, onsdag och lördag, 5—6 e. m.

Tidskriften, som åtföljes af **vidhäftadt annonsblad**, är särdeles lämplig för **annonsering.**

Å Kvinnoföreningens Arbetsbyrå

Kungsgatan 60,

finnas anmälde platssökande kvinnor af alla slag, såsom lektionsgifvare i sång, musik, språk, öfrige skolämnen, träskärning, frisk- och sjukgymnastik; kassörer bokhållare, butiksbiträden; sällskapsdamer, husförestånderskor, kokerskor, köks- & husjungfrur, barnsköterskor; sömmerskor inom alla brancher; ackuschörskor; trikotstickerskor, hjälphustrur, etc.

Arbetsgifvare torde benäget hänvända sig till byrån, öppen hvardagar kl. 12—1 på dagen.

Alma Peterson & C:o

Göteborg, 13 Korsgatan 13.

(f. d. Jernhandlare Nybergs hus).

Försäljning af **Ullgarner, Bomullsgarner**, tvinnade och otvinnade, **Kampenhofs** virk- och stickgarn, **Paradhanddukar, Damastdukyger, Teduksgarnityrer**, med **kulörta bårder, Drällväfnader**, Läkansväf i Linne och Bomull, **Bolstervar, Rullgardinsväf, Mattgångar, Pique, Domestik, Madapolam, Hollands, Shirting, Näsdukar** hvita och kulörta.

Broderväf i Linne och Jute m. m.

Alla sorters **trikotstrickning** ombesörjes samt **broderi** å Linne

Order från landsorten expedieras.

Dame- Sundheds- Artikler

anbefalet af inden och udenlandske Læger. Prospektus tilsendes mod Postmærke.

Fru Hansine Larsen,

Gammeltoftsgade 18,
København. K.

Kvinnoföreningens

Lånbibliotek,

Korsgatan 1, 1 tr. upp,

öppet kl. 9 f. m.—10 e. m.